

FAUNAFOKUS AS

**Synspunkt angående Via Ferrata og Zipline i
Flydalsjuvet, Gjørvaberget og Maråkelva i
Geiranger, Stranda kommune, Møre og Romsdal i
forhold til rovfugl generelt og hubro spesielt.**

FAUNAFOKUS AS Notat 2018 : 2

Av Oddvar Olsen. **FAUNAFOKUS AS**. Volda 04.07.18

Utførende institusjon: FAUNAFOKUS AS	Prosjektansvarleg: Oddvar Olsen
Oppdragsgjevar: Explore Geiranger AS	Kontaktperson hos oppdragsgjevar: Eirik Vaage
Referanse: Olsen, O. 2018. Synspunkt angående Via Ferrata og Zipline i Flydalsjuvet, Gjørvaaberget og Maråkelva i Geiranger, Stranda kommune, Møre og Romsdal i forhold til rovfugl generelt og hubro spesielt. FAUNAFOKUS Notat 2018 : 2. 12 s.	
Referat: Det er planer om bygging av Via Ferrata og Zipline ved Flydalsjuvet, Gjørvaaberget og Maråkelva i Geiranger i Stranda kommune. Det er planer om en tilrettelagt klatrerute/sti fra Norsk Fjordsenter og opp til parkeringsplassen øverst i Flydalsjuvet. I tillegg er det også planer om Zipline nedover Maråkelva. Fylkesmannen vil ha en utredning om planene kan være negative for rovfugl generelt og for hubro spesielt. Med grunnlag i eksisterende kunnskap blir det her gitt et synspunkt om tiltaket.	

Figur 1.

Forsidebildet viser hubro i Sogn og Fjordane. Bildet er tatt gjennom teleskop.
Foto: Oddvar Olsen

Innhold

Innhold	3
1. Innledning	4
2. Metode	6
3. Hubroens situasjon i Norge og i Møre og Romsdal	7
4. Hubroens utfordringer i forhold til luftspenn, kraftlinjer og andre installasjoner. Noen eksempler på hva hubro kan tolerere av forstyrrelser og også eksempler hva den ikke tolerer.	8
5. Andre fuglearter som kan oppholde seg i området.	9
6. Konklusjoner.	10
7. Avbøtende tiltak og oppfølgende undersøkelser.	11
8. Kilder	12

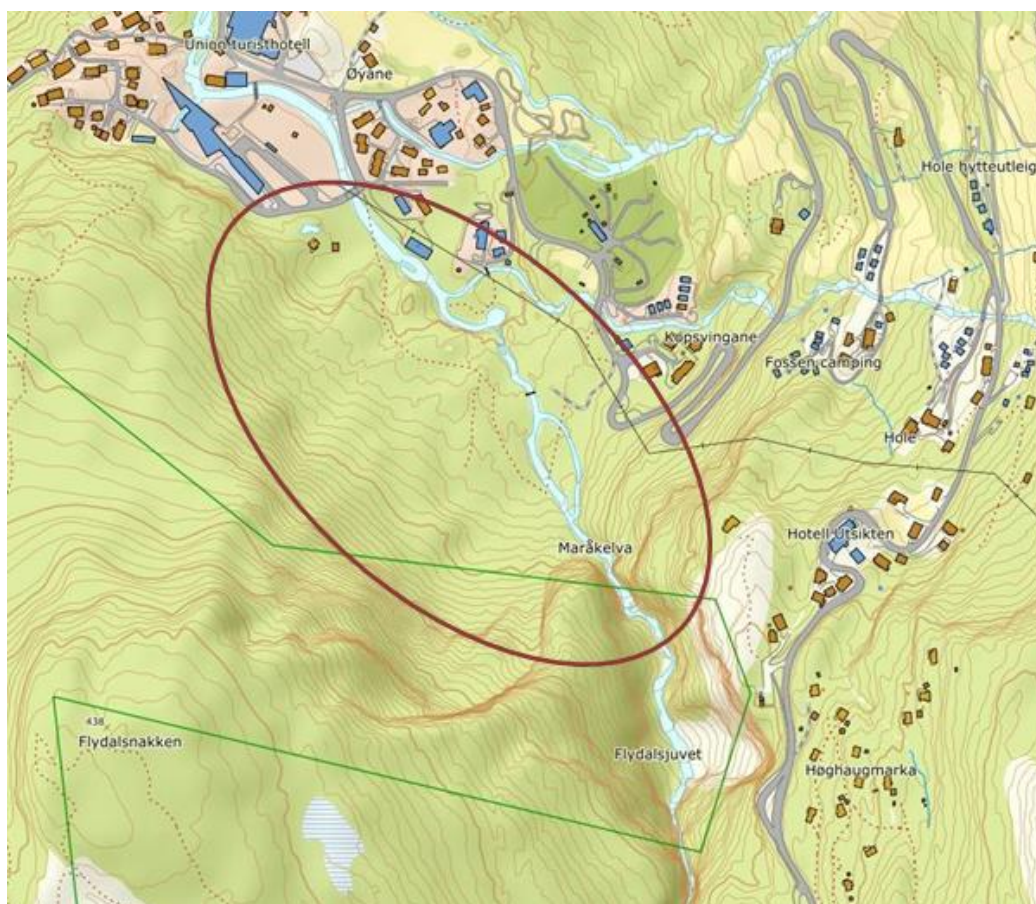
1. Innledning

Ved Flydalsjuvet, Gjørvaberget og Maråkelva i Geiranger er det planer om etablering av Via Ferrata (ett alternativ) og Zipline (to alternativ der det lengste alternativet er forkasta). Det er planer om en tilrettelagt klatrerute/sti fra Norsk Fjordsenter og opp til parkeringsplassen øverst i Flydalsjuvet.

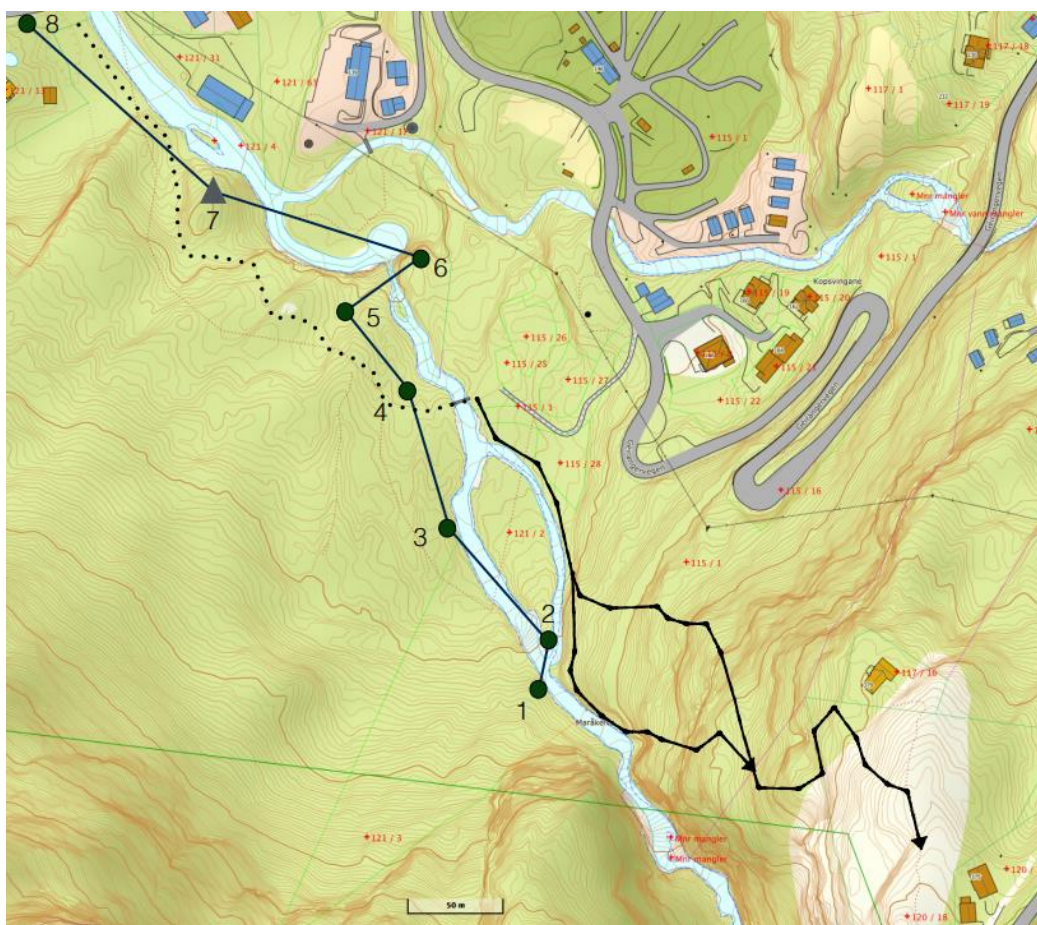
I Flydalsjuvet er en hekke/ropeplass for hubro. I tillegg er der gode forhold med mange fjellhyller for flere andre rovfuglarter. Det foreligger ingen informasjon om at andre rovfuglarter enn hubro har hekket i Flydalsjuvet. I Flydalsjuvet er det i Naturbase utfigurert et område (BN00062503) med naturtypen Bekkekløft og bergvegg Utforming Bekkekløft. Verdien Svært viktig er gitt for området.

Kunnskap om utbyggingen baserer seg på opplysninger mottatt av oppdragsgiver.

Vi retter en takk til kontaktperson for Explore Geiranger AS Eirik Vaage for generell informasjon og svar på spørsmål om utbygginga.

Figur 2. Kart over det aktuelle området, rød ring viser omtrent hvor tiltaket er planlagt.

Figur 3. Kart viser planlagt Zipline, streken med punkter er alternativ 2. Den andre streken viser Via Ferrata.

2. Metode

Det er ikke foretatt noen befaring i området eller undersøkt om hubro finnes i 2018, eller om der kan være andre rovfuglarter som hekker i nærheten. Disse synspunktene er gitt på generelt grunnlag og er bygd delvis på egen erfaring og delvis på opplysninger fra andre som har erfaringer med hubro/rovfugl.

Det er søkt i Artsdatabanken sin database og andre relevante databaser for dyr og fugl.

3. Hubroens situasjon i Norge og i Møre og Romsdal

I tidligere tider var hubro en vidt utbredt og vanlig hekkefugl i store deler av landet og også i Møre og Romsdal.

Allerede på 50 og 60 tallet, ble det registrert nedgang i bestanden. Dette sammenfaller med stadig økende utbygging av kraftlinjenettet. Kortslutning i stolper med piggisolatorer og kollisjon med strenger er hovedårsaken til nedgangen ifølge Miljødirektoratet. (Direktoratet for Naturforvaltning 2009. Handlingsplan for hubro. Rapport 2009-1.)

I tillegg ble mange hubroer skutt i denne perioden, men i 1971 ble hubro totalfredet her i Norge. Reduksjon av bestanden har pågått hele perioden fra 70 tallet og fram til i dag. Dagens situasjon for hubro i Møre og Romsdal begynner å bli kritisk. Vi er nå pr 2018 nede i 6 aktive territorier som vi kjenner til, mot 250-350 på 1970 - tallet. (Gylseth, J. 1985. Fugler i Møre og Romsdal: Hubro. Rallus 15: 36-39). I perioden 1997 til 2002 var det registrert aktivitet på 30 til 40 lokaliteter. (Stenberg. I. 2006. Kva er verknaden av 35 års totalfredning av hubro? Rallus 35: 4-7).

4. Hubroens utfordringer i forhold til luftspenn, kraftlinjer og andre installasjoner. Noen eksempler på hva hubro kan tolerere av forstyrrelser og også eksempler hva den ikke tolerer.

Mange hubroer har opp gjennom åra blitt drept av strenger eller i elektriske installasjoner. Den klassiske dødsårsaken er når hubroen er på jakt og setter seg på post oppe på traversene der det er piggisolatorer. (der isolatorer står oppå traversen med strenger over travers) Med sitt store vingespenn kan den komme bort i to strenger med begge vinger samtidig, og det blir kortslutning. Men også kollisjon med strenger under jakt, har det vært mange eksempler på. En så stor fugl som jakter i dårlig lys, vil være svært utsatt for slike strenger i luftrommet. Et eksempel er fra Lærdal i Sogn og Fjordane der en hubro ble funnet under strengen til ei taubane i 2005. (Pers. med Harald Hunderi).

Hubroen kan i visse tilfeller leve ganske så nærme mennesker, bare hekkeplassen får ligge uforstyrret. I Møre og Romsdal er et par som har hatt reirplass bare 200 meter fra nærmeste hus og i Sogn og Fjordane et lignende par som har hatt reirplass 500 meter fra nærmeste hus og 200 meter fra nærmeste dyrkamark. I Møre og Romsdal er også ett par som har hatt reirplass ved en skytebane der det jevnt er skyting. Dette er gjerne slike aktiviteter som har økt gradvis, slik at hubroen har kunnet venne seg til forandringer over en viss tid. Nå skal det også sies at det vil være individuelle forskjeller hva en hubro vil kunne tolerere, slik at det vil være svært vanskelig å være sikker på hva det enkelte paret kan tolerere eller ikke. Vi har også sett eksempel på at ting ikke har gått så bra. I Sogn og Fjordane ble det i 2005 bygget noen hytter der nærmeste hytte er 150 meter fra rope/hekkeplass. Her ble det stille etter anleggsstart ifølge lokale folk og etter 13 år, er det fortsatt ingen rop fra berget. I begge fylker er der flere eksempler på kraftlinjer som har kommet for nær hekkeplassen og området har blitt skydd eller hubro er funnet død under linjene. I Dalsfjorden i Volda kommune er et slikt konkret eksempel. Her kom det ei større kraftlinje på 60-tallet like forbi berget der hubroen hekka og det varte ikke så lenge før en hubro ble funnet død ved linja. Siden har det vært stille i berget. (Egne observasjoner/intervju av lokale folk).

Fra andre deler av landet har vi to eksempler: Et lysthus i Lurøy som ble bygd nært et av de mest aktive hekkelokalitetene og der hubroen forsvant/flyttet seg. Også hogst i Trøndelag som har ødelagt for kjent hekkelokalitet. (Pers. med Mia Husdal. Fylkesmannen i Nordland. Koordinator for hubro i Norge.)

5. Andre fuglearter som kan oppholde seg i området.

Kategorier fra Rødlista – 2015:

CR - Kritisk truet. EN - Sterkt truet. VU – Sårbar. NT - Nær truet. DD – Datamangel.

Rødlistede arter.

Ved søk på Artskart/Artsobservasjoner kommer det opp opplysninger om til sammen 8 rødlistede fugler som er registrert i området. Gulspurv NT, bergirisk NT, fiskemåke NT, taksvale NT, gjøk NT, fjellrype NT, makrellterne EN og kornkråke NT. Med unntak av fjellrype, er ingen av disse fugleartene kjent som «problemarter» i forhold til kollisjoner med strenger. Så lavt i terrenget som Ziplinen ligger nedover Maråkelva, er dette heller ikke noen reell fare for fjellrypa. Av rødlistede arter som er unntatt offentlighet er jaktfalk NT observert hekkende i dalføret og vil være en art som godt kan tenkes å jakte nedover mot sjøen. Denne arten jakter ofte i stor fart og er utsatt for kollisjon med strenger. Unge fugler med mindre erfaring er mer utsatt enn eldre fugler.

Ikke rødlistede arter.

Andre store rovfuglearter som kan tenkes å kunne jakte i området er kongeørn og havørn. Begge arter er observert i dalføret, men vi antar at det er liten sjanse for at disse skal jakte nede i juvet. Havørn jakter for det meste utover langs fjorden og kongeørn jakter for det meste høyere oppe i terrenget. Fjellvåk og tårnfalk er observert i området og vil være arter som kan tenkes å hekke i fjellvegger nær juvet og å jakte i området. Det er ikke kjent at fjellvåk eller tårnfalk er spesielt utsatt for kollisjon med strenger. Muligens har de en jaktform som i stor grad gjør at de unngår å treffe slike strenger. Begge «stiller» under jakt, dvs at de henger stille på blafrende vinger et godt stykke over bakken for å gjennomsoke terrenget under. Om de oppdager noe på bakken, senker de seg oftest ganske langsomt ned for å sjekke om det er noe de kan slå.

Ugler som jakter i dårlig lys er spesielt utsatt for kollisjoner. Av arter en kan tenke seg vil kunne jakte i området er kattugle, hornugle og haukugle. Vandrefalk og dvergfalk er arter som har hekkeplass i lignende fjellvegger som ved juvet, men der er ingen opplysninger om at disse artene er sett i dalføret. Spurvehauk og hønsehauk NT er ikke kjent fra området.

6. Konklusjoner.

Zipline

Det foreligger to alternativ for Zipline. Det lengste alternativet er forkastet og blir ikke gått nærmere inn på her.

Et kortere alternativ er planlagt å starte omlag ved kote 150 og er et sterkt redusert inngrep i forhold til det lengste alternativet. Her vil strengen gå mye lavere i terrenget og deler av lina i skog under tretopphøyde. Ziplinen vil monteres i trestammer mellom 3-4 meter over bakken. (Pers. med. Eirik Vaage.)

Hubro kan jakte også i skog som ikke er altfor tett. Det er også kjent at hubro på dagtid kan sitte skjult i tett kratt eller under eier i skogbotnen. Så en hubro vil også kunne oppholde seg i skogen og en oppspent streng vil også her være en trussel mot hubro og andre fugler som flyr i området. I lys av at det pågår tiltak i hele landet for å redusere farlige linjer og installasjoner i forbindelse med hubro, anbefales det ikke å spenne opp flere farlige konstruksjoner.

I Flydalsjuvet var der rop fra hubro fram til 2006, dette er en av de plassene hubroen holdt ut lenge. Mange hubroterritorier ble tomme mange år før. Det tyder på at dette var/er et godt territorium for hubro og således ett område som det kan etablere seg hubro på igjen om området får ligge uberørt.

Nederste deler der Ziplinen er planlagt, er det regulert til bosetning og det er planer om en større bro over Maråkelva. I tillegg er det planer om brannstasjon og helikopterlandingsplass.

Via Ferrata

Fra et føre var prinsipp anbefales det ikke å lede aktivitet inn i en kjent hekkeplass for hubro. Det er ikke kjent hvor den eksakte hekkeplassen er og i verste fall kan den ligge i berget der ruta er planlagt. I 1999 klatret en person inn i juvet og skremte ut en hubro, men det er ikke kjent helt konkret hvor i juvet dette skjedde. (Pers. med. Rune Homlong). Dessuten har ofte hubroen flere alternative dagplasser i sitt territorium, alt etter vær og vind.

Et annet moment er slitasje på mosedekke på bergvegger i selve klatreruta. I Geiranger er det påvist flere sjeldne og rødlista mose- og lavararter på fuktige bergvegger. Rødlistekategori VU (Sårbar): alpeklokkemose, hårkurlemose, skoddemose og kantknollvrangmose. Rødlistekategori NT (Nær truet): blåkurlemose, pylslommomose, høknaising, stiftskjærgårdslav, olivenlav og kort trollskjegg.

I tillegg er også en del rødlistede planter påvist i Geiranger, blant annet stivsilde EN (Sterkt truet).

I faktaarket for bekkekløfta som ligger i Naturbase er det nevnt flere krevende arter. (Se faktaark for BN00062503). Blant annet prakttvebladmose som har sitt østligste funn her i juvet.

7. Avbøtende tiltak og oppfølgende undersøkelser.

Det beste for hubro og eventuelt andre rovfugler er å ikke strekke opp flere strenger i terrenget som utgjør risiko for kollisjon. Siste år har kraftselskap rundt om i Norge prøvd å redusere antall farlige stolpepunkt for hubro med støtte fra staten. I lys av dette blir det litt feil å montere opp flere kollisjonsfarlige punkt for hubro, spesielt når dette blir gjort i/ved en kjent hekke/ropeplass.

Om det er mulig å «spenne ned» lina når den ikke er i bruk, vil selve lina være mindre farlig for kollisjon. En slakk line vil gi etter om en fugl skulle treffe den, og minske faren for å bli drept. Dette vil medføre en god del ekstra arbeid hver gang lina skal benyttes, og vi går ut fra at dette ikke er noe reelt forslag.

Om det skulle bli gitt åpning for å gjennomføre tiltaket, vil vi foreslå at det blir undersøkt om der er aktivitet av hubro hver vår. Om der blir påvist aktivitet, må all ferdsel i juvet bero til ut i midten av august. I midten av august vil eventuelle unger være såpass gamle at de voksne fuglene trolig ikke vil forlate området. Ved eventuell påvist aktivitet av hubro bør det gjøres undersøkelser også før og etter ferdsel av turister. Dette for å forsikre seg om at ferdsel ikke har negativ betydning.

Klatreruta/stien Via Ferrata bør sjekkes for rødlistede mose-, lav-, plante- og sopparter.

Figur 4. Viser del av den planlagte Via Ferrata. Her ser vi også mosedekke på bergvegger ut mot elva.

8. Kilder

Gylseth, J. 1985. Fugler i Møre og Romsdal: Hubro. Rallus 15: 36-39.

Stenberg, I. 2006. Kva er verknaden av 35 års totalfredning av hubro? Rallus 35: 4-7.

Direktoratet for Naturforvaltning 2009. Handlingsplan for hubro. Rapport 2009-1.

Artsdatabanken 2011. *Artskart*. <http://artskart.artsdatabanken.no/>

UiO Naturhistorisk museum

<http://www.nhm.uio.no/forskning/samlinger/mykologi/lavherbariet/>

UiO Soppherbariet <http://nhm2.uio.no/botanisk/sopp/>

Direktoratet for naturforvaltning 2011. Naturbase dokumentasjon. Biologisk mangfold. Arealis-prosjektet. Internett: <http://dnweb12.dirnat.no/nbinnsyn/>

Henriksen S. og Hilmo O. (red.) 2015. Norsk rødliste for arter 2015.